

REKABET ÜSTÜNLÜĞÜ SAĞLAMADA ŞEHİR REKABETÇİLİĞİ*

İnci Fatma DOĞAN¹

İsmail BAKAN²

Atıf/©: Doğan, İ.F. ve Bakan, İ. (2020). Rekabet üstünlüğü sağlamada şehir rekabetçiliği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 331-351. doi: 10.17218/hititsosbil.763235

Özet: 21. yüzyıla damgasını vuran kavramlardan biri olan küreselleşme ile birlikte rekabet gücü kavramı daha da önem kazanmış, değişen ihtiyaçlar, yaşam tarzı, teknoloji, çevre gerek firmaları gerekse bölgeleri ve şehirleri daha yenilikçi olmayı gerektiren bir ortamda yarışmaya zorlamıştır. Küresel ekonomide sürdürülebilir rekabet gücü elde etmenin yolunun artık uzak rakiplerin karşılık veremeyeceği, giderek artan yerellikten geçtiği ileri sürülmektedir. Yerleşmenin önemi gün geçtikçe artmakta ve yerleşme eğilimleri güçlenmektedir. Şehirler günümüzde artık birbirleriyle rekabet eden veya etmek durumunda olan mekânlar haline gelmişlerdir. Şehir rekabetçiliğini ele alan bu çalışma da yerli ve yabancı literatür taraması sonucunda hazırlanmış, teorik nitelikli bir çalışma olma özelliği taşımaktadır. Şehir rekabetçiliği konusunda yapılan tanımlayıcı, açıklayıcı çalışmaların özellikle yerli literatürde yetersiz olduğunun görülmesi üzerine bu eksikliği gidermek amacıyla yapılan oldukça kapsamlı, önemli bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Rekabet, Rekabet Gücü, Rekabet Üstünlüğü, Strateji, Şehir Rekabetçiliği

City Competitiveness on Providing Competitive Advantage

Citation/©: Doğan, İ.F. and Bakan, İ. (2020). City Competitiveness on providing competitive advantage. *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, 3(2), 331-352. doi: 10.17218/hititsosbil.763235

Abstract: With globalization, which is one of the concepts that left its mark on the 21st century, the concept of competitiveness gained more importance, and changing needs, lifestyle, technology, the environment forced companies and regions and cities to compete in an environment that requires more innovation. It is argued that the way to achieve sustainable competitiveness in the global economy is no longer able to respond to distant competitors, but increasingly locality. The importance of localization is increasing day by day and the tendencies of localization are getting stronger. Cities have now become places that compete with each other or have to compete with each other. This study, which deals with city competitiveness, is a theoretical study prepared as a result of the local and foreign literature review. Descriptive and explanatory studies on city competitiveness is an important study to eliminate this shortcoming, especially when it is seen that it is insufficient in domestic literature.

Keywords: Competition, Competitiveness, Competition Advantage, Strategy, City Competitiveness

Makale Geliş Tarihi: 5.8.2020

Makale Kabul Tarihi: 5.12.2020

*Bu çalışma Prof. Dr. İsmail BAKAN danışmanlığında İnci Fatma Doğan tarafından Aralık 2017 tarihinde tamamlanan "Rekabet Üstünlüğü Sağlamada Şehir Rekabetçiliği: Teorik ve Ampirik bir Çalışma" başlıklı ve 489222 tez no'lu doktora tezinden türetilmiştir

¹Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkoğlu Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, ikurtulgan@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-9749-2878>

² Prof.Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, ibakan63@hotmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-8644-8778>

1. GİRİŞ

Rekabet, insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak güncelliğini sürekli koruyan kavramların başında gelmektedir. Bireylerden toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan örgütlere, ülkelere kadar rekabet her yerde yer almaktadır. Daha iyi olmak, en başarılı ve farklı olmak arzusuyla birey, grup, firma, bölge, ülke düzeyindeki ilişkilerde karşılıklı yarış şeklindeki rekabet büyük önem taşımaktadır. Değişen ihtiyaçlar, yaşam tarzı, teknoloji, çevre, gerek firmaları gerekse bölgeleri ve şehirleri daha yenilikçi olmayı gerektiren bir ortamda yarışmaya zorlamıştır. Firma, sektör ya da ülkeler refahlarını artırmaktan öte mevcut durumlarını kaybetmemek, ellerinde tutmak ve değer yaratmak için rekabet etmek zorunda kalmışlardır (Porter, 2010, s.9).

Porter, küresel ekonomide sürdürülebilir rekabet gücü elde etmenin yolunun artık uzak rakiplerin karşılık veremeyeceği, giderek artan yerellikten geçtiğini ileri sürmektedir (Porter, 2008, s.201). Yerelleşmenin önemi gün geçtikçe artmakta ve yerleşme eğilimleri güçlenmektedir (Darıcı, 2007, s.216). Rekabetin temelinin giderek bilginin yaratılmasına ve etkin şekilde kullanılmasına kayması sonucunda ulusların, bölgelerin ve şehirlerin rolü gittikçe artmaktadır. Bu noktada, firmalar arasında yaşanan rekabetin ülke, bölge ve diğer yerleşim yerlerinde de uygulanmasına ilişkin çelişkili görüşler ortaya çıkmıştır. Kimi akademisyen ve araştırmacılar (Krugman, 1994) rekabetin sadece firmalar düzeyinde gerçekleştiğini iddia ederken kimileri de (Porter, 1990, Begg, 1999; Huovari ve diğerleri, 2001; Barca ve diğerleri, 2002; Gordon, 2002; Dubarle, 2003, Coşkun ve Geyik, 2004; Alkin ve diğerleri, 2007; Bruneckiene ve diğerleri, 2012) bu görüşe karşı çıkmakta ve rekabetin coğrafi birimler düzeyinde de gerçekleşebileceği ve şehirlerin de rekabet içerisinde oldukları tezini savunmaktadır. Krugman (1994), rekabetçiliğin coğrafi boyutunun olmadığını en etkili şekilde savunanlar arasındadır. Ona göre ülkelerin rekabetçiliği firmaların rekabetçiliklerinin toplamından başka bir anlam ifade etmemektedir. Ülkeler arasındaki rekabet o ülkelerde faaliyetlerini sürdüren firmalar arasındaki rekabetten öteye gitmemektedir. Porter (1990) ise bu görüşe karşı çıkmakta ve ülkeler arasında da rekabetin olduğunu, bu rekabetin politika müdahalelerinin bir yansıması şeklinde gerçekleştiğini ve firmalar arası rekabetten ayrıldığını savunmaktadır. Günümüzde yaygın olan ve tartışmalarda ağır basan görüş ise şehirlerin de artık rekabet içerisinde oldukları yönündedir ve her yıl şehirler arasındaki rekabet giderek artmaktadır. Ekonomik küreselleşme, küresel ekonomik faaliyetlere dahil olması yönünde şehirler için fırsatlar yaratmakta, böylece şehirlerin rolünü güçlendirmektedir (Bruneckiene ve diğerleri, 2012, s.256). Bu çalışma da, şehirlerin rekabet ettiği ve edeceği görüşünden esinlenilerek gerçekleştirilmiştir.

Şehirler günümüzde artık birbirleriyle rekabet eden veya etmek durumunda olan mekânlar haline gelmişlerdir (Zeren, 2012, s.95). Küreselleşen dünyada artık rekabet edenler devletler değil, bölgeler ve şehirlerdir. Dünya çapında şehirler, ulusal rekabet gücü sıralamasından daha az endişe duymaya başlamış ve dünya liginde şehirlerle ilgili bir sıralamada konumlarını iyileştirmeye odaklanmışlardır (NCC, 2009, s.5). Şehirler için uluslararası piyasalara satış yapabilen işletmelere sahip olmak, yaşam kalitesini yükseltmek ve aynı zamanda vatandaşların gelir düzeylerini artırmak olarak tanımlanabilen rekabet gücünü elde etmek (Martin, 2005, s.2) kalkınma planlarının temel hedefi olmuştur. Dünyanın hemen her önemli şehri, farklılıklarını ortaya koyarak yaşayanları için daha yüksek yaşam kalitesi sunmak ve rekabet üstünlüğü elde edebilmek amacıyla stratejiler geliştirmek adına çalışmaya başlamışlardır.

Bu çalışma kapsamında da genellikle bölgesel kalkınma anlamında iktisat, kamu yönetimi, şehir ve bölge planlaması bölümlerinin ilgi alanı içerisinde olan şehir rekabetçiliği, işletme biliminin bakış açısıyla irdelenmiştir. Şehirler sanki birbirine rakip, hayatta kalma mücadelesi veren firmalar gibi düşünülüp bu mantık çerçevesinde teorik olarak analiz edilmiştir. Günümüzde

araştırmacılar, politikacılar, stratejistler, girişimciler tarafından giderek gelişen bir tartışma alanı olarak ele alınan, geliştirilen çeşitli endeksler yardımıyla rekabet güçleri belirlenen şehirler için rekabet kavramının ne anlam ifade ettiği ve rekabetçiliğin nasıl gerçekleştiği bu çalışma kapsamında ele alınmıştır. Şehir rekabetçiliği konusuna dair kapsamlı nitel bir çalışmaya özellikle yerli yazında rastlanılmamış olması da bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Detaylı bir şekilde teorik olarak kavramın ele alınmasının ampirik çalışmalara da yön göstereceği ve onlar için iyi bir referans kaynağı olacağı düşünülmektedir.

2. ŞEHİR REKABETÇİLİĞİ KAVRAMI

Günümüzde ekonomik, sosyal, kültürel her alanda yaşanan değişimlerle birlikte rekabet gücü kavramı giderek daha fazla önem kazanmıştır. Firmalar kadar bölgeler ve şehirler de rekabet güçlerini artırmak için birbirleriyle yarışmaktadır. Şehir rekabetçiliği konusu özellikle son 20 yıldır gerek literatürde gerekse pratikte oldukça yer bulan bir kavramdır. Ekonomik büyümenin, verimliliğin sürükleyicisi ve yenilikçiliğin birimleri olarak anılan şehirler, giderek artan şekilde birbirleriyle farklı düzeylerde rekabet içerisine girmektedirler. Şehirler sanayi ve ticaret alanlarında yapılacak yatırımlarda belirleyici olmakta, sahip oldukları coğrafi avantajlarını lojistik sürecinde kullanmakta, uluslararası etkileşimde birer bağlantı noktası haline gelmektedirler (Akman ve Arıcıoğlu, 2019, s.19).

Son zamanlarda şehirler, rekabetçilik anlamında doğru faaliyetlerde bulunup bulunmadıklarını sorgulamaya başlamışlardır (Begg, 1999, s.795). Sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi, tarihi ve nüfus özellikleri bakımından kırsal alanlardan farklı, sanayiye dayalı üretimin yoğun olarak yapıldığı, toplumsal farklılaşma ve mesleki uzmanlaşmanın olduğu yerleşim yerleri olarak tanımlanan şehirler, küreselleşme süreci ile beraber kendilerini bir yarış içinde bulmuşlardır. Şehirler artık sadece coğrafik anlamda bir yerleşim yeri olmaktan öte ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, tarihi vb. alanlarda sahip oldukları ayırt edici özelliklerini ortaya koyarak diğer şehirlerle rekabet eden “yarışmacı şehirler” kimliği kazanmışlardır (Başaran, 2008, s.18). Berlin’de 2000 yılında “Urban21” isimli konferansta konuşan salon başkanlarından biri olan Peter Hall “Bir adım önde” sloganıyla şehirlerin diğerlerinden daha iyi olmak için her şeyi en iyi şekilde yapmaları gerektiğini ifade etmiştir (Klaus, 2004, s.1). Dünyada yaşanan değişim ve gelişmeler neticesinde rekabetin şekli değişmiş ve günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın, ulusal rekabetçiliğin sürükleyicisi artık şehirler olmuştur (NCC, 2009, s.5). Ülkelerin rolü gitgide azalırken yerel yönetimlerin rolü gittikçe yükselmeye başlamıştır (Dunning, 1995; Macleod and Goodwin, 1999). Başka bir ifadeyle, ulus-devlet, küreselleşmenin faydalarından tam olarak yararlanabilmek adına yetkilerini yerel ve bölgesel düzeyde şehirlere devretmeye başlamıştır. Şehirler günümüzde bölgeselleşmenin ve mekânsal yerlerin odak noktası olmaktadır (Shen, 2004, s.20). Hızlı kentsel gelişim sürecinin de etkisiyle son zamanlarda şehirler hem ulusal hem de bölgesel anlamda ekonomik faaliyetlerin, inovasyonun, kültür merkezlerinin, insanlar ve yatırımların çekim merkezleri haline gelmektedir (Bruneckiene ve diğerleri, 2012, s.256).

Şehirler düzeyinde rekabetçiliğin tanımı konusunda tam bir açıklık mevcut değildir. Şehirlerin birbirleriyle rekabet içinde olup olmadıkları küresel anlamda devam eden bir tartışma olup bu konuda temelde birbirine zıt iki görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden biri Porter’a ait olup Porter (1995, 1996) şehirlerin ve bölgelerin birbiri ile gerçekten rekabet ettiğini savunmaktadır. Porter’a göre şehirler dünya ticaretinden pay almak, faiz oranlarını ayarlamak, kendi döviz kurlarının değerini yükseltmek veya kısıtlayıcı uygulamalar ya da işbirlikleri kurmak şeklinde ülkeler düzeyinde olduğu gibi rekabet etmezler. Ya da şehirler ticari kurumların, firmaların yaptığı gibi karı maksimize etmek şeklinde de rekabet etmezler. Şehirler birbirleriyle kalifiye işgücünü, yatırımları çekmek ve bölgede tutmak, yaşanabilirlik yönünde rekabet ederler. Lever ve Turok’a

(1999) göre de şehirler, yatırımları, nitelikli işgücünü, turistleri, devlet teşviklerini ve Olimpiyat Oyunları, fuarlar, sergiler gibi kamuoyunda geniş yankı uyandıran organizasyonları kendilerine çekmek yönünde rekabet ederler. Bu şekilde şehirler yüksek çevresel standartları ve yüksek yaşam kalitesini yakalamaya çalışırlar. Yine başka bir çalışmada şehirlerin, istihdam, yatırım, yeni teknolojiler, benzersiz olan fiziksel ve sosyal altyapı olanakları, işgücünün niteliği ve niceliği, girdi maliyetleri, yaşam biçimleri, vergi sistemleri, çevresel kaliteler vb. alanlarda rekabet içerisinde oldukları ifade edilmektedir (Harvey, 1989, 126; aktaran So ve Shen, 2004, s.73). Gordon (2002, s.34) da firmaların rekabet edebilirliklerinin faaliyette buldukları, seçtikleri coğrafi yerlerin özellikleriyle desteklendiğini ifade etmiştir. Örneğin, bir yerleşim yerinde bulunan kamu kurumları, kamu politikaları, kümelenmeler, ilgili ve destek endüstriler firmalara rekabet etmelerinde yardımcı olmaktadır. Eğer bu kurum ve kuruluşlar bilinçli ve etkili bir şekilde firmaların rekabetçiliğine katkı sağlıyorsa aslında aktif olarak rekabet edenler bu yerlerdir. Bu görüşe karşıt bir görüş ise şehirlerin birbirleriyle rekabet etmediğini, onların sadece rekabet halinde olan firmalar ve kurumlar açısından odaklanılan coğrafi bir yer özelliği taşıdığını iddia etmektedir (Krugman, 1996a, 1996b; aktaran Lever ve Turok, 1999, s.791). Şehirler yatırım yaparak kazanç sağlamak veya üretim için en iyi koşulları sağlayarak karlılık düzeyini artırmak isteyen firmalar tarafından seçilmiş yerlerdir (Krugman, 1995; aktaran Serrano, 2003, s.107). Günümüzde yaygın olan ve tartışmalarda ağır basan görüş ise şehirlerin rekabet içerisinde olduğu yönündedir.

AB'nin Stratejik Rehberinde ve bu rehberin tamamlayıcısı sayılan "Uyum Politikası ve Kentler: Kentsel Alanların Bölgelerdeki Büyüme ve İstihdama Katkısı" (Cohesion Policy and Cities: The Urban Contribution to Growth and Jobs in the Regions) belgesinde de şehirlerin güçlendirilmesi, dengeli kalkınmanın sağlanması için ihtiyaçların karşılanmasına, engellerin ortadan kaldırılmasına özel önem verilmektedir (European Commission, 2005, 1; aktaran Eroğlu ve Yalçın, 2014, s.23). Türkiye'de de "kişi başına düşen milli gelirin artması yanında, genel olarak üretim faktörlerinin miktarlarının ve etkinliklerinin artması, sanayi kesiminin milli gelir ve ihracat içindeki payının artması, gelir dağılımındaki adaletsizliğin azalması ve istihdam düzeyinin yükselmesi gibi yapısal değişiklikleri" (Kılıç, 2001: 1; aktaran Çan ve Fırat Kalkınma Ajansı, 2011, s.2) içeren kalkınma planlarının amaçlarına ulaşmalarında şehirlerin kilit bir rol oynadığı görülmektedir. Bir şehrin ekonomik, sosyal, kültürel kalkınma anlamında diğer şehirler ile rekabet mantığı çerçevesinde bir değer üretmesi hem o şehre hem o bölgeye dolayısıyla ülkeye büyük katkıda bulunmaktadır (Başaran, 2008, s.75). Kresl'e (2007) göre ulusal ekonomik servet, kentsel ekonomik canlılık tarafından belirlenmektedir. Sinkiene'e (2008) göre de şehirler büyük bir tüketici yoğunluğu ve büyük iç pazarlar sayesinde bölgesel ve ulusal ekonominin itici gücüdür (aktaran Bruneckiene ve diğerleri, 2012, s.258). Zaten günümüzde ülkeler arası rekabetin yerine şehirlerarası rekabet kavramından söz edilmektedir. Yükselen ve gelişmekte olan ülkeler, küresel rekabet ortamına şehirleriyle katılmaktadır.

Bir şehrin diğerleriyle karşılaştırıldığında ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, tarihi, coğrafik konumu gibi çeşitli özellikleri itibarıyla daha iyi değerlere sahip olması, bir cazibe merkezi haline gelmesi şehir rekabetçiliği olarak ifade edilmektedir (Eroğlu ve Yalçın, 2014, s.19). Storper'a (1997) göre "bir ekonominin, kentlilere sağladığı yaşam standardını sürdürülebilir kılması ya da yükseltmesi, pazar payını sürdüren ve yükselten firmaları çekebilmesi" şehir rekabetçiliği olarak tanımlanmıştır (aktaran Parkinson ve diğerleri, 2003, s.10). Stewart (1996), yatırımcıların yatırım yapmak ve yerleşmek amacıyla karlı gördükleri şehirlerin başarılı bir şekilde rekabet etme yetenek ve kapasitelerini şehir rekabetçiliği olarak ifade etmiştir (aktaran Serrano, 2003, 105). Kitson ve diğerleri (2004: s.997) de bir şehrin firmaları orada kurulma ve insanları orada yerleşme konusunda isteklendirmesini o şehrin rekabetçiliği olarak tanımlamıştır. Docherty ve diğerleri

(2004, s.447) de bu görüşü destekler nitelikte, şehirlerin bilgi ve sermaye akışlarının değişimi ve işlenmesinde kilit unsur olan firmaların yaşamak, çalışmak ve tüketmek için de insanların yerleşmelerini sağlamak konusunda rekabet ettiğini dile getirmiştir. Bireyler ve firmalar yatırımlarını yapacakları ve yerleşecekleri yer olarak rekabetçiliği yüksek, dinamik, canlı, yaratıcılığını kullanabilen bölge ve şehirleri tercih etmeye başlamışlardır (Kitson ve diğerleri, 2004, s.997). Örneğin, Boeing firması merkezini Seattle şehirden farklı bir yere taşıyacağını ilan etse Amerika'daki tüm şehirler tabiri caizse büyük balığı kaçırmamak adına zorlu bir mücadeleye girişirler (Grosveld, 2002, s.52).

Gordon (2002, s.36) fonksiyonel olarak şehirlerin dört temel alanda rekabet ettiklerini dile getirmiştir. Bu alanlar:

-Firmaların rekabetçi başarısını kolaylaştırarak veya orada faaliyette bulunmalarını sağlayarak (ki bu firmalar yerel istihdam ve gelir üzerinde etkili olan kuruluşlardır) rekabetçiliğe katkı sağlayan ürün piyasaları,

-İşletmeler ve diğer istihdam yaratan mobil kaynaklar tarafından yapılan yerel yatırımlar,

-Ekonomik olarak değerli kaynakları bir araya getirebilen yerleşim yeri sakinleri,

-Olimpik Oyunlar gibi bir yerin tanınırlığını artıran projelerdir.

Aynı zamanda Gordon (2002) şehirlerin tüm alanlarda rekabet anlamında başarılı olmalarının gerekmediğini ve şehirlerin kendi önceliklerine, sahip oldukları kaynaklara göre istedikleri alanda rekabet edebileceklerini ifade etmiştir.

Martin ve Tyler'a (2003) göre de şehirler üç alanda rekabet ederler. Bunlardan biri yatırımlardır. Şehirler yabancı, özel, kamu sermayeli yatırımları kendisine çekebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Bir şehir rekabet ederken nitelikli işgücünü, girişimcileri ve yaratıcı çalışanları, yenilikçi çevre imkânını onlara sunarak kendisine çekebilmelidir. Bu anlamda rekabet edilen bir diğer alan emek piyasasıdır. Rekabetçilik konusunda yazarlara göre başka bir alan ise teknolojidir. Şehirlerin bilgiyi ve yenilikçi aktiviteleri kendisine çekebilmesi önemlidir (Budd ve Hirmis, 2004, s.1021). Cuadrado and Rubalcaba (1998, s.134) da şehirlerin refah yaratmasında, ekonomik büyüklük ve uluslararası profil olmak üzere iki faktörün etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu iki faktör şehir rekabetçiliğinin dayalı olduğu iki ana göstergedir.

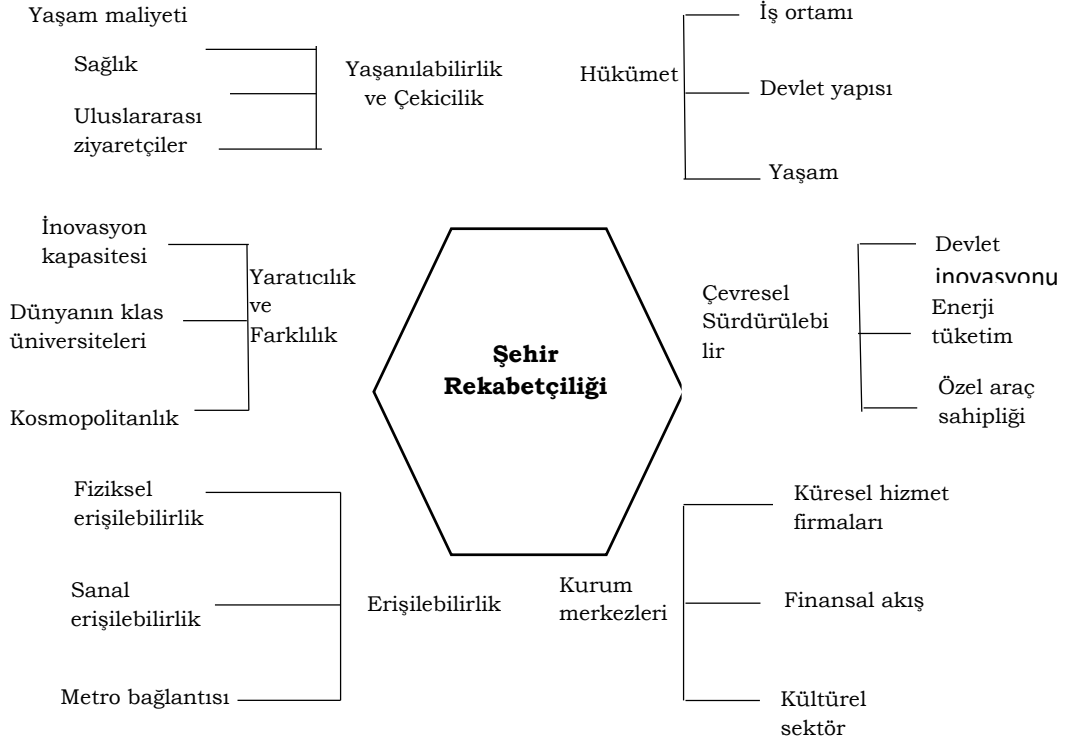
Yapılan tanımlar incelendiğinde, nitelikli insan gücünü kendisine çekip, bu gücü etkin bir şekilde değerlendiren, bilgi ve iletişim teknolojilerini bütünleştirebilen, yeni bilgiler üretebilen ve bu bilgileri katma değere dönüştürebilen, refah üreten, uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapan şehirlerin birbirlerine üstün gelme isteklerinin, aralarındaki mücadelenin şehir rekabetçiliği olduğunu söylemek mümkündür.

Şehir rekabetçiliğini açık bir şekilde dile getiren ilk araştırmacılardan Kresl (1995, s.51), ulusal düzeyde rekabetçilikten önemli ölçüde ayrılan şehir rekabetçiliğinin ölçümünde altı özelliğe dikkat çekmiştir (Budd ve Himis, 2004, s.1021). Bunlar:

- ✓ Yüksek beceri isteyen ve yüksek gelirli iş imkânları,
- ✓ Çevreye duyarlı, zararsız ürün ve hizmetlerin üretimine geçiş,
- ✓ Talep edilen özelliklere sahip ürün ve hizmetlerin üretimine odaklanılması,
- ✓ Tam istihdamı yakalayabilmek için ekonomik büyüme oranlarının uygunluğu,
- ✓ Geleceğin düşünülerek kontrolün elde tutulduğu faaliyetlerde uzmanlaşmanın sağlanması,
- ✓ Kentsel hiyerarşide konumun güçlendirilmesidir.

Yukarıda bahsedilen bu özellikler dikkate alındığında istihdam yaratan, nitelikli işgücünü kendisine çeken, sosyal sorumluluk bilinci ile hareket eden, üretimin artmasını sağlayacak alanlara yönelen, uzmanlaşmayı sağlayan şehirlerin rekabetçi üstünlük kazanacağı ifade edilebilir.

Şehir rekabetçiliği alanında çalışmalar yapan Hu ve diğerleri (2013) de yaptıkları literatür taramaları sonucunda konuyla ilgili bir model geliştirmişlerdir. Hu ve diğerlerinin geliştirdiği model Şekil 1’de gösterilmektedir.

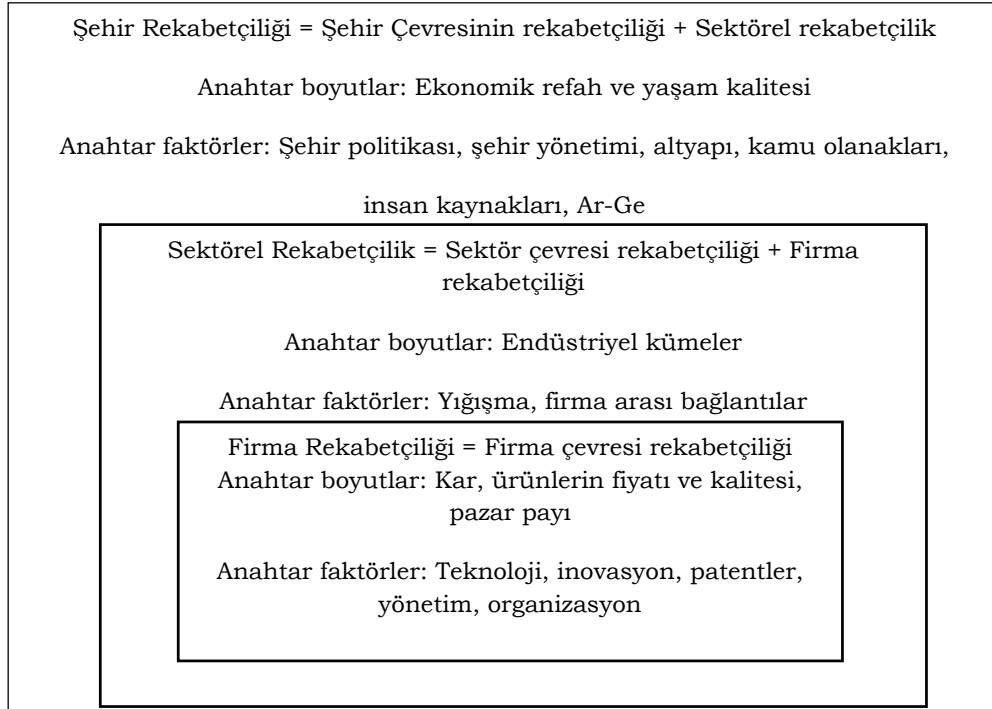

Şekil 1. Şehir Rekabetçiliği Bütünleşik Modeli

Kaynak: Hu ve diğerleri, 2013, s.439

Şekil 1’de görüldüğü üzere bir şehrin yatırımları, nüfusu, yetenekleri, kamu teşvikleri ve Olimpik Oyunlar gibi organizasyonları kendi bünyesine çekmesi anlamında rekabetini ifade eden şehir rekabetçiliğinde ön planda olan özellikler: şehrin yaşanabilir olması, çevresel sürdürülebilirliği, erişim olanaklarının olması, hükümetin etkileri, yaratıcılık anlamındaki faaliyetler ve işletme yapılarıdır.

Bir şehirdeki verimlilik, yenilikçilik ve dinamizm, sektörler arası işbirliklerinin olması, kümelenmelerin varlığı, şehrin vizyonunun olması, şehrin tarihi dokusu, o şehrin çekiciliğini dolayısıyla rekabetçiliğini artırmaktadır (Gordon ve Cheshire, 1998; Akt. Begg, 1999, s.799). Shen (2004, s.24) ise bir şehrin rekabet gücünün kazanılması için öncelikle firma düzeyinde rekabet gücü kazanılmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Shen (2004), Şekil 2.’de firma, bölge, şehir düzeyinde rekabetçilik ilişkisini özetlemiştir.

Şekil 2. Firma, Sektör, Şehir Rekabetçiliği Arasındaki İlişki

Kaynak: Shen, 2004, s.24

Şekil 2'de görüldüğü üzere firmaların rekabetçiliği sektörleri, sektörlerin rekabetçiliği ise içinde faaliyette buldukları şehirlerin rekabetçiliğini sanki bir domino taşı etkisi misali etkilemektedir.

Şehir rekabetçiliğinde amaç, atıl kalmış, ekonomik anlamda bir değere dönüştürülmemiş sahip olunan kaynakları etkin bir şekilde kullanarak katma değer yaratmak ve içsel potansiyeli harekete geçirmektir. Her şehrin kendine özgü özellikleri, koşullarına göre topluma hizmet sunması, yeni iş alanları oluşturması, çevreye duyarlı bir şekilde insanlar için yüksek kalitede yaşam alanları sunması, Ar-Ge ve inovasyona önem vermesi, verimliliği artırması ile de şehirlerin rekabet gücünü artırmak amaçlanmaktadır (TC. Kalkınma Bakanlığı, 2014). Dikkat edilmesi gereken en önemli husus ise her şehrin kendi özel durumuna, miras kalan tarihi dokusuna ve yerleşim yerine göre kendine özel rekabetçi koşulları oluşturup, gelişebileceğidir (Massey, 1984, 9; aktaran Markey ve diğerleri, 2006, s.26). Şehir rekabetçiliğinin önemli belirleyicilerinden biri olan yaşam kalitesi bile farklı şehirlerdeki insanlar tarafından farklı şekillerde algılanabilmektedir. Örneğin, Brezilya'da yapılan bir çalışmaya göre Sao Paulo ve Rio de Janeiro'da yaşayan insanlar yaşam kalitesi anlamında evlerinin elektronik eşyalarla dolu olmasını ve ne isterlerse onu satın alabilmeyi bir ölçüt olarak kabul etmektedirler. Çünkü yaşamları çalışmak ve kazanmak üzerine kuruludur. Bunun yanında aynı ülkede Bahia şehrinde yaşayan insanların yaşam kalitesi algılarında ise çok fazla çalışmadan istediklerini yapmalarına imkân sağlayacak serbest zamanların olması anlayışı ön planda gelmektedir (Rosales, 1997; aktaran Serrano, 2003, s.120). Dolayısıyla şehir rekabetçiliği çalışmalarında bu konular gözardı edilmemelidir. Her şehir kendini gelecekte nasıl bir yerde, şekilde konumlandırır ve buna yönelik bir vizyon hazırlayıp o doğrultuda faaliyetlerini, alacakları kararları yönlendirirse, şehrin rekabetçiliğinin geliştirilmesine de o oranda katkı sağlanacaktır (Barca ve diğerleri, 2013, s.316). Kozlu'ya (1994, s.293) göre de üretim aşamasında girişimcisinin önündeki engelleri kaldırabilen ve diğer üretim merkezleri ile ticaret yapabilen şehirler ekonomik ağırlıklarını ve küresel rekabet güçlerini artırabilmektedir (aktaran Başaran, 2008, s.74). Albayrak ve Erkut (2010, s.138) da bu

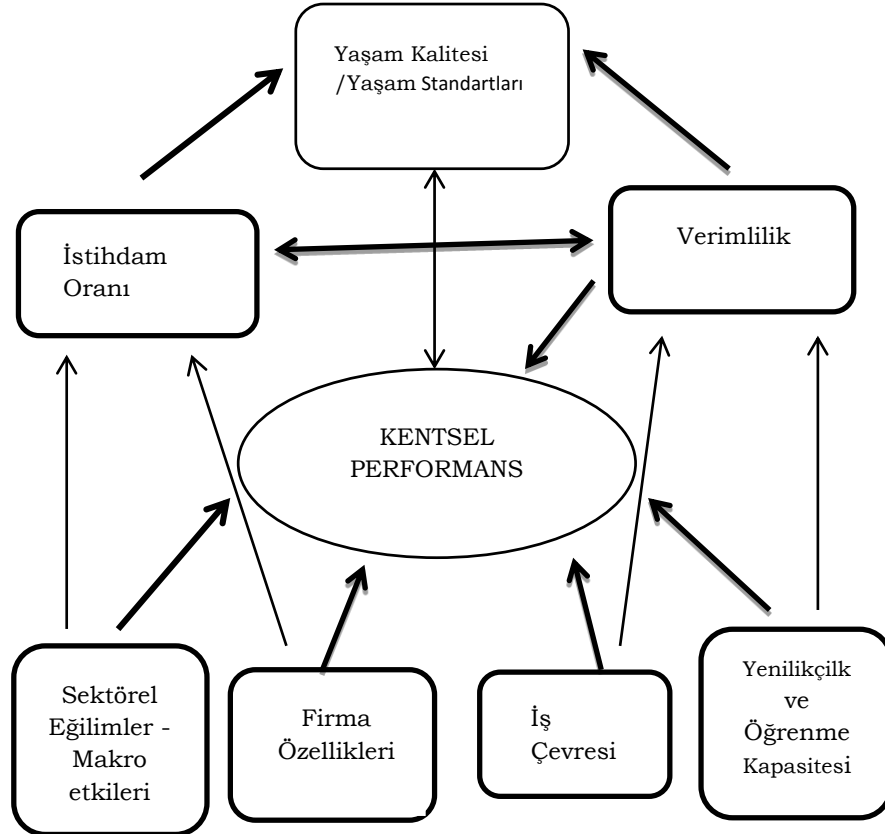
görüşü destekler şekilde yasal ve yönetim yapısında bürokratik engellerin az olduğu, uluslararası alanda iletişim ve ulaşımı bütünleştirebilen şehirlerin avantajlı konumda olduğunu dile getirmiştir.

2.1. Şehir Rekabetçiliğinin Dayanakları

Şehir rekabetçiliği tanımlandıktan sonra rekabet gücü düzeyini etkileyen unsurların belirlenmesi kritik bir konu olarak gündeme gelmektedir (Ketels, 2006, s.117). Rekabet gücünü belirleyen unsurlardan bir kısmı doğrudan rekabet gücü üzerinde etkili iken bir kısmı ise dolaylı etkiye bulunmaktadır (Adıgüzel, 2011, s.4). Bu hususta doğru politikaların belirlenip uygulamaya konması veya uygun önlemlerin alınabilmesi için rekabet gücünü belirleyen unsurlar hakkında yeterli bilgiye sahip olunması gerekmektedir (Bedir, 2012, s.182).

Coğrafi birimler düzeyinde rekabet gücünün dayanaklarını belirleyen çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz. Kent bilimi alanında çalışan Sotarauta ve Linnamaa (1998), rekabetçi şehirlerin altyapı, insan kaynakları, yaşam çevresi kalitesi, networklere üyelik, başarılı firmalara ev sahipliği yapması, kurumlar ve etkili politika networkleri gibi özellikleri olduğunu dile getirmişlerdir (aktaran Coşkun ve Geyik, 2004, s.680).

Şehir rekabetçiliği hakkında çalışmalar yapan Begg (1999: s.802) çalışmasında, şehir rekabetçiliğinin boyutlarını ele almış ve “Kentsel Rekabetçilik Labirenti” adı altında bu boyutları Şekil 3 yardımıyla özetlemiştir.

Şekil 3. Kentsel Rekabetçilik Labirenti

Kaynak: Begg, 1999, s.802

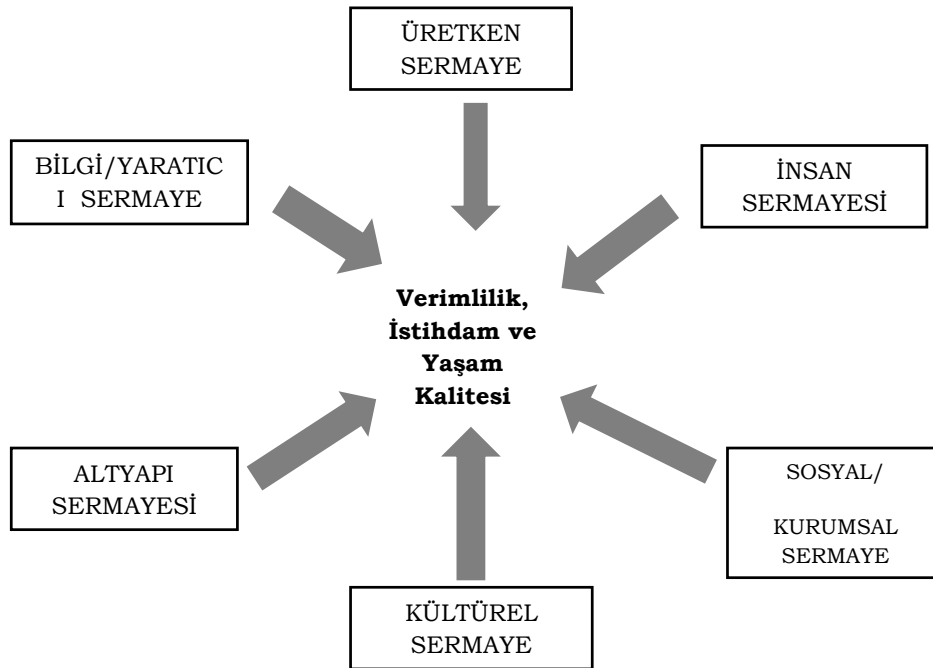
Begg'e göre bir şehrin rekabetçiliğini etkileyen unsurlardan bir tanesi sektörel eğilimlerdir. Bu eğilimler şehirlerin miras aldıkları sektörlerin çeşitliliği ve tarihsel gelişimleri neticesinde oluşan

işlevleri tarafından şekillenmektedir. Bir şehirdeki ekonomik faaliyetlerin yapısı ve bu yapıya bağlı oluşumlar sektörel eğilimlerden etkilenmektedir. Firma özellikleri boyutu altında Begg yerel bir alandaki firmaların sahip oldukları özellikleri kastetmektedir. Firmaların ortalamasının üstünde getiri elde edip etmedikleri, dinamik mi yoksa statik bir yapıda mı oldukları, finansal anlamda güvenilirlikleri, performansları bu başlıkta değerlendirilmektedir. Yerli sermayeli firmaların hâkim olduğu şehirlerin diğer koşullar göz ardı edildiğinde yabancı sermayeli firmaların çoğunlukta olduğu şehirlere göre daha rekabetçi olduğuna vurgu yapılmıştır. İş çevresi boyutunda firmaların doğrudan kontrolü dışında olan üretim faktörlerinin kalitesi, maliyeti, nitelikli işgücü, yurtiçi kamu yatırımları, sosyal ve çevresel faktörler, sosyal dayanışma gibi unsurlara dikkat çekilmiştir. Yenilikçilik ve öğrenme kapasitesi boyutunda da yeni ürün ve süreçlerin geliştirilmesi için firmaların kapasiteleri, girişimcilik yönelimleri, teknolojik gelişmişlikleri ele alınmaktadır (Begg, 1999, ss.802-803).

Camagni (2002, s.2398), beşeri, sosyal ve ilişkisel sermaye zenginliklerinin, istihdamda istikrarın sağlanması, yerel refah artışına katkıda bulunulması ön koşulu ile rekabetçilik kaynağı olduğuna değinmiştir.

Martin (2005, ss.2-32) çalışmasında rekabet gücünün belirleyicilerini altyapı ve erişilebilirlik, insan kaynakları ve üretken çevre olarak üç ana grupta ele almıştır. Altyapı ve Erişilebilirlik ana değişkeni temel altyapı, teknolojik altyapı, bilgi altyapısı ve konum kalitesi olarak dört alt değişken ile; İnsan Kaynakları, demografik trendler ve yüksek yetenekli işgücü olarak iki alt değişken ile; Üretken Çevre de girişimcilik kültürü, sektörel yoğunlaşmalar, uluslararasılaşma, yenilik, devlet ve kurumsal kapasite, sermaye kullanılabilirliği, özelleşme ve rekabetin doğası olmak üzere sekiz alt değişken ile ölçülmüştür.

Bir diğer rekabetçilik çalışması Kitson ve diğerlerine (2004) aittir. Kitson ve diğerleri, rekabet gücünü belirleyen, rekabet avantajı sağlayacak unsurları bir şekil yardımıyla göstermişlerdir. Şekil 4’de rekabet avantajının temel unsurları yer almaktadır.

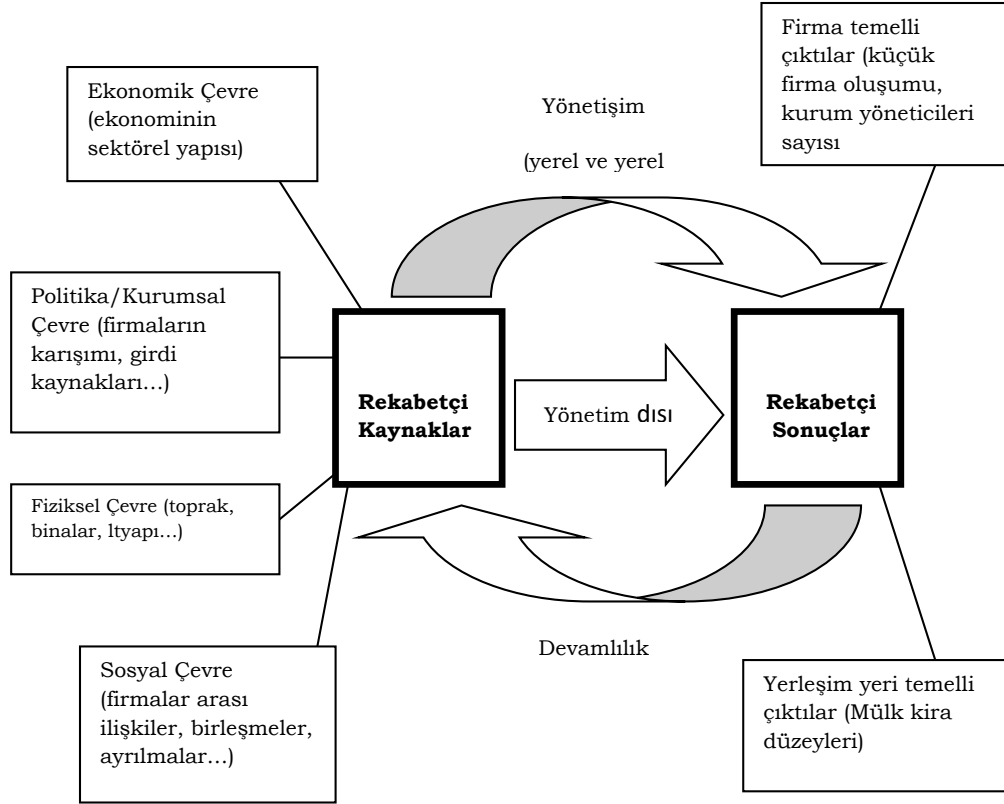

Şekil 4. Bölgesel Rekabet Avantajının Temel Unsurları

Kaynak: Kitson ve diğerleri, 2004, s.995

Kitson ve diğerlerine (2004, s.995) göre coğrafi bir yer rekabette üstün konuma gelmek istiyorsa, Şekil 4'de ifade edilen unsurları göz ardı etmemeli ve bu alanlarda gerekli olanakları sağlamalıdır. Örneğin, bölgeye yetenekli, yaratıcı, yenilikçi çalışanları çekmeli; yüksek kaliteli kültürel faaliyetleri düzenlemeli ve refah için sosyal networklerin ve kurumsal toplantıların düzenlenmesine, geliştirilmesine çalışmalıdır.

Deas ve Giordano (2001, s.1413) çalışmasında, şehirler düzeyinde rekabetçiliği, rekabetçiliğin kaynakları ve rekabetçiliğin sonuçları şeklinde ifade etmiş ve bu kaynaklar ile sonuçları bir şekil yardımıyla görselleştirmişlerdir.

Şekil 5. Kaynaklar ve Sonuçlar Arasındaki İlişki

Kaynak: Deas ve Giordano, 2001, s.1413

Şekil 5'de görüldüğü üzere Deas ve Giordano'ya (2001) göre bir şehrin kaynak temelleri ekonomik çevresi (örneğin, ekonominin sektörel yapısı, farklı boyutlardaki firmaların karışımı, kurum ve kuruluşların yetenekleri, vb.), politik veya kurumsal çevresi (farklı kuruluşlar, kurumlar ve girişimlerin varlığı, kaynakların düzeyi), fiziksel çevresi (mülkler, stoklar ve altyapı) ve sosyal çevresinden (sosyal dışlanma veya uyum derecesi, firmalar için destekleyici ortamın varlığı gibi) oluşmaktadır. Bu varlıkların etkinliği bireysel firmaların faaliyetleri ve şehrin nasıl yönetildiğiyle bağlantılıdır. Kaynaklar konusunda elde edilen başarı çeşitli firma performans düzeylerini yansıtan rekabetçi sonuçlar aracılığıyla ifade edilmektedir. İstihdam düzeyleri, ihracat düzeyi, büyüme oranları, kazançlar ve katma değer oranları rekabetçi sonuçlar arasında yer alan unsurlardandır. Bir şehir rekabette üstün konumda olmak istiyorsa ekonomik, sosyal, fiziki ve politik veya kurumsal çevre unsurlarına gereken önemi vermelidir.

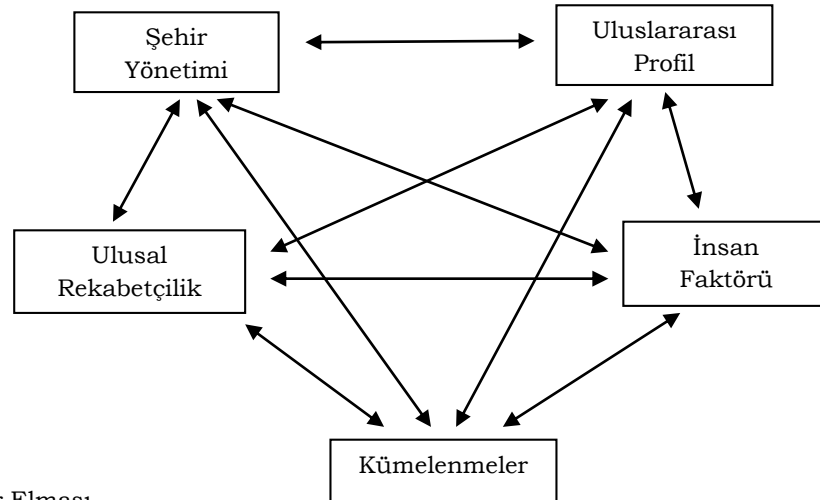
Rekabetçilik üzerine çalışma yapan Kresl (1995) ve Macleod (2001) da rekabetçiliği niceliksel ve niteliksel faktörler olmak üzere iki grupta ele almaktadırlar. Niceliksel faktörler daha çok altyapı, üretim, yerleşim yeri, ekonomik yapı gibi geleneksel faktörlerden oluşmaktadır. Niteliksel faktörler ise sosyal sermaye, inovasyon ve kurumlar olmak üzere üç grup altında toplanmaktadır (Markey ve diğerleri, 2006, s.25). Niteliksel ve niceliksel faktörlere ait bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Niceliksel ve Niteliksel Rekabetçilik Faktörleri

Niceliksel Faktörler	Niteliksel Faktörler
*Altyapı Ulaşım, iletişim, endüstriyel güç	*Sosyal sermaye Güven, işbirliği (firma, sektör, toplum, kamu kuruluşları), sosyal ağlar
*Üretim faktörleri Verimlilik, teknoloji	*İnovasyon Ağ yapıları, öğrenme, beşeri sermaye gelişimi (yetenek), gizli bilgi
*Yerleşim Pazara yakınlık, kaynaklar, büyüme koridorları	*Kurumlar Koordinasyon kurumları, bölgesel strateji, esneklik, yönetim, istikrar ve tutarlılık
*Ekonomik yapı Farklılık, firma büyüklüğü, destek hizmetler	
*Konfor Kültürel olanaklar, eğlence, iklim, doğal çevre	

Kaynak: Kresl, 1995; Macleod, 2001; Markey ve diğerleri, 2006, s.25

Şehir rekabetçiliği konusunda Grosveld (2002, s.77) de Porter’ın “Elmas Modeli”nden esinlenerek 1998-2001 yılları arasında dünya genelinde 80 şehirde gerçekleştirdiği bir çalışma neticesinde “Şehir Elması” ismini verdiği bir model geliştirmiş ve “faktör koşulları, talep koşulları, ilgili ve destek endüstriler ile firma stratejisi, yapı ve rekabet” unsurlarını şehirler düzeyinde incelemiştir. Böylelikle neden bazı şehirlerin diğerlerinden rekabette daha üstün olduklarını ele aldığı boyutlar çerçevesinde değerlendirmiştir. Grosveld (2002)’in geliştirmiş olduğu model Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6. Şehir Elması

Kaynak: Grosveld, 2002, s.77

Şekil 6'da görüldüğü üzere Grosveld (2002), Porter'ın modelinde ele alınan boyutlardan hareket etmiş ve kendi modelini oluşturmuştur.

Docherty ve diğerleri (2004, s.448) de rekabetçilik boyutlarını "iktisadi temelli mirasın varlığı, yumuşak ve görülmez değerler, sert ve somut değerler ile örgütsel değerler" olmak üzere dört ana boyut altında toplamışlardır. Bu boyutların her biri kendi içinde alt değişkenlerden oluşmaktadır. Bu boyutlar ve alt değişkenleri şu şekildedir:

- ✓ İktisadi temelli mirasın varlığı: Endüstriyel ve ticari miras, konum, endüstri bileşimi, farklılık,
- ✓ Sert ve Somut değerler (hardware): İletişim altyapısı, kentsel hoşluk/görünüm, kabiliyet ve insan sermayesi, eğitim ve Ar-Ge kurumları,
- ✓ Yumuşak ve görülmez değerler (software): İmaj/algı, kamu, özel sektör, hükümet, sivil toplum arasındaki ilişkiler, medya ve kültürel kurumlar,
- ✓ Örgütsel değerler (orgware): Yerel kurumların yapısı ve kapasitesi (vizyon, yön kestirme yeteneği, güven), politik ve profesyonel liderlik.

Yukarıda sayılan bu kaynaklara sahip olup onları yönetebilen, belirli alanlarda uzmanlaşan şehirler diğerlerinin önüne geçerler.

Klaus' a (2004, s.2) göre şehirler arasında yaşanan rekabette en önemli unsurlardan biri yerel faktörlerdir. Yerel faktörlerin kalitesi, bir şehrin diğer şehirlerle karşılaştırıldığında avantajlarını ve zayıflıklarını gösterir. Yatırımları veya firmaları kendine çekebilecek şehirleri bulmak amaçlı yapılan kıyaslama çalışmalarında yerel faktörler değerlendirilmektedir.

Markey ve diğerleri (2006, 28) de Kuzey İngiltere-Kolombiya'nın bölgesel gelişimi ile ilgili gerçekleştirdikleri çalışmada bir şehre rekabet gücü kazandıran unsurların niceliksel ve niteliksel faktörlerden oluştuğunu belirlemişler ve bunu bir tabloda özetlemişlerdir.

Tablo 2. Şehir Rekabetçiliğinin Değişkenleri

	Niceliksel	Niteliksel
Varlıklar	Ucuz arazi Kaynaklara erişim Doğal imkanlar Artan eğitim oranları	Güçlü sosyal ağlar Yerleşim yerine güçlü bağlılık Yüksek yaşam kalitesi
Engeller	Zayıf ekonomik temel Düşük nüfus Azalan nüfus Yaşlanan nüfus Uzaklık: Pazardan Sermayeden Uzmanlaşmadan Zayıf iletişim altyapısı Temel sektörlerde azalan çalışan sayısı	Düşük eğitim düzeyi Zayıf örgütsel ve kurumsal altyapı

Kaynak: Markey ve diğerleri, 2006, s.25

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, şehir rekabetçiliğinin şehirlerin performansı üzerinde etkili olan çok sayıda faktörün etkileşimi sonucu oluştuğu ifade edilebilir (Balkyte ve Tvaronaviciene, 2010, s.347). Dikkat edilmesi gerekli husus ise kaynakların sınırlı olmasından ötürü sınırlı kaynakların azami düzeyde etkin ve verimli bir şekilde kullanımının sağlanmasıdır. Yani hangi düzeyde olursa olsun rekabet gücünü belirleyen unsurların başında verimlilik gelmektedir (Adıgüzel, 2011, s.4).

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Şehir rekabetçiliği ile ilgili yapılan çalışmalar Türkiye’de oldukça sınırlı düzeydedir. Türkiye’deki yürütülen çalışmalarda genellikle sosyo-ekonomik yönden şehirlerin durumları analiz edilmiş ve geliştirilen endeksler yardımıyla rekabetçilik açısından şehirler arasında bir sıralamaya gidilmiştir. Yerli ve yabancı literatürde yer alan şehir rekabetçiliği ile ilgili teorik ve uygulamalı çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Rondinelli ve diğerleri (1998), şehir rekabetçiliğinde kentsel ekonomik kalkınmanın rolünü incelemişlerdir. Amerikan şehirlerinin ekonomik kalkınmasında küresel ekonomik bağlantıların önemli bir rol oynadığını görmüşlerdir. Bunun yanında şehirlerin büyüme ve gelişmesinde eğitim sisteminin, yaşam kalitesinin, ihracatın, liderlerin payının büyük olduğu bulgusuna da ulaşmışlardır.

Begg (1999), “Şehirler ve Rekabetçilik” adıyla yayınladığı çalışması ile şehir rekabetçiliği konusunu teorik kapsamda irdelemiştir. Rekabet, rekabetçilik kavramlarını tanımlamış ve şehirler düzeyinde rekabetçiliğin ne anlam ifade ettiğini açıklamıştır. Şehirlerde rekabetçiliği geliştirmek adına bir model geliştirmiştir. Bu modelde yer alan temel unsurları, sektörel eğilimler, firmaların özellikleri, iş çevresi, yenilikçilik ve öğrenme kapasitesi olarak belirlemiş ve bu unsurların şehirlere rekabet gücü kazandıracağını ifade etmiştir.

Huovari ve diğerleri (2001), beşeri sermaye, yenilikçilik, yığılma ve erişilebilirlik olmak üzere dört ana değişken ile Finlandiya’nın şehirlerini rekabetçilik yönünden analiz etmişlerdir.

Barca ve diğerleri (2002), yaptıkları çalışmada Türkiye’de bulunan beş şehir arasındaki performans farklılıklarını araştırmışlardır. Neden bazı şehirlerin diğer şehirlerden daha üstün bir performans gösterdiklerine dair belirleyici faktörleri saptamaya çalışmışlardır. Faktör koşulları, stratejik yerleşim ve kümelenmeler olarak dış unsurları ve yerel kaynaklar ve yetenekler, kültür, tarihi miras ve girişimcilik kabiliyeti olarak içsel unsurlar altında şehirleri analiz etmişlerdir.

Gordon (2002), çalışmasında odak noktası olarak şehir rekabetçiliğini ele almıştır. Amacı, şehirlerin hangi konularda birbiriyle rekabet ettiğini araştırmaktır.

Huggins (2003), bölgesel ve yerel düzeyde kıyaslama yapılmasına imkân tanıyan bir rekabetçilik endeks çalışması gerçekleştirmiştir. İngiltere’deki şehirlerin rekabetçilik düzeylerini girdi, çıktı ve sonuçtan oluşan üç faktör modeli ile araştırmıştır.

Dollar ve diğerleri (2004), Çin’in beş şehrinde 2002 yılında uygulanan yatırım iklimi anketini 2003 yılında 18 şehirde uygulamışlar ve yatırım ikliminin şehir rekabetçiliğindeki katkısını incelemişlerdir.

Coşkun ve Geyik (2004), firmalar arasındaki rekabet gibi şehirler arasında da bir rekabetin başladığını ifade ederek şehir rekabetçiliğini incelemişlerdir. Şehirlerin stratejik bir birim olarak tanımlanıp tanımlanmayacağını ve stratejik yönetimin uygulanıp uygulanmayacağını ele almışlardır. Sonrasında şehirlerin rekabet üstünlüğü elde etmelerinde bilginin yerini tartışmışlardır.

So ve Shen (2004), 1999 yılında ekonomik, sosyal ve çevresel ana boyut altında 55 gösterge ile 215 Çin şehrinin rekabetçiliğini analiz etmişlerdir. Shenzhen, Zhuhai, Shanghai, Beijing ve Guangzhou en rekabetçi şehirler olarak bulunmuştur.

Lucovics (2006), bölgesel rekabetçilik piramit modeli temelinde Macaristan’da şehirler arasındaki rekabetçiliği incelemiştir. Analiz sonucunda Budapeşte yüksek rekabetçi tek şehir olarak ortaya çıkmıştır.

Alkin ve diğerleri (2007), bölgesel düzeyde gerçekleştirilen rekabetçilik çalışmalarından yola çıkarak Türkiye'deki şehirleri rekabetçilik düzeylerine göre sıraladıkları bir endeks geliştirmişlerdir. Çalışmalarında geliştirdikleri model aracılığıyla şehirlerin rekabet güçlerini ölçmüşlerdir. Sonuçta İstanbul en rekabetçi şehir, Ardahan ise en düşük rekabetçiliğe sahip şehir olarak bulunmuştur.

Greene ve diğerleri (2007), şehirlerin rekabetçiliğinin ölçümüne yönelik gerçekleştirilen 22 çalışmayı detaylı bir şekilde incelemişler ve farklı rekabetçilik boyutları arasındaki ilişkileri istatistiksel açıdan ele almışlardır.

Barca ve Döven (2007), yapmış oldukları çalışmalarında rekabet kavramını şehirler düzeyinde ele almış, şehir rekabetçiliğinin nasıl ölçülebileceğinden bahsetmişlerdir.

Bronisz ve diğerleri (2008), Polonya'nın 16 bölgesinin, şehrinin rekabetçi performansını geliştirdikleri endeks yardımıyla ölçmüşlerdir. Polonya'nın şehirleri ekonomik kalkınma ve refah açısından taşıdıkları farklı yönlerine göre değerlendirilmiştir. Sonuçta Polonya'nın rekabetçi şehirlerini tespit etmede ve sıralamada Huggins tarafından geliştirilen üç faktör modelinin kullanılabilir olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Docherty ve diğerleri (2009), bölgesel ekonomik refahın arkasında yatan sürükleyici gücün şehirler olduğunu ve şehirlerin ulusal politikalarda öneminin gittikçe arttığını ifade etmişlerdir. Şehirlerin ekonomik, sosyal ve çevresel performanslarını destekleyen en önemli faktörlerden birinin ise ulaşım olduğunun altını çizerek İngiltere'deki şehirlerde ulaşım konusuna ağırlık vermişlerdir.

Döven (2011), doktora tezi kapsamında şehir rekabetçiliği konusunu ele almış ve şehirleri belirlemiş olduğu 31 değişken yardımıyla analiz etmiştir. Şehirler arasında var olan performans farklılıklarını rekabet kavramı açısından incelemiştir. 52 şehirde ticaret ve sanayi odalarında bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışması sonucunda rekabetçi şehirleri diğer şehirlerden ayıran temel özellikleri ortaya çıkarmıştır.

The Economist Intelligence Unit- EIU (2013) tarafından yayınlanan "Hotspots 2025 Benchmarking the Future Competitiveness of Cities" isimli çalışmada, şehirlerin stratejik planlarının 21. yüzyılda ülkelerden ayrı olarak yapılmaya başlandığı ifade edilmiş ve şehir rekabetçiliği ele alınmıştır. Çalışmada kurumların kalitesinin, şehirlerin büyüklüğünün, deniz ulaşımının olmasının ve fiziksel sermaye kaynaklarının şehir rekabetçiliğinde önemli unsurlar olduklarının altı çizilmiştir.

Ak (2013), şehir rekabetçiliği anlamında "Kentler arası rekabette İzmir'in yeri" isimli bir çalışma yapmış ve İzmir'in rekabet dayanaklarını araştırmıştır. Expo 2020 sürecini değerlendirmiştir. Çalışmasında İzmir'in rekabetçiliği yüksek bir şehir olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Eroğlu (2013), yapmış olduğu doktora tez çalışması kapsamında şehir rekabetçiliğinde kümelenme stratejisinin olumlu etkisini araştırırken, şehir rekabetçiliği kavramını da kısaca teorik olarak ele almıştır.

İlkay ve diğerleri (2014), Kayseri ve Sivas şehirlerini rekabet gücü açısından Porter'in elmas modeli ve beş rekabetçi güç modeli çerçevesinde incelemişlerdir. Kayseri ve Sivas'ta öne çıkan sektörlerin rekabet güçleri üzerinde etkili olan faktörleri tespit ederek politika üreticilerine, yerel yöneticilere, sivil meslek kuruluşu yöneticilerine ve odalara stratejik planlarını hazırlamada yol göstermeyi amaçlamışlardır.

İpek ve Öksüz (2015), çalışmalarında Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansına bağlı altı şehri, “beşeri sermaye ve yaşam kalitesi”, “markalaşma becerisi ve yenilikçilik”, “ticaret becerisi” ve “erişilebilirlik” olmak üzere dört endeks altında toplam 35 değişken ile rekabetçilikleri açısından incelemiştir. Bu altı şehir içinde Giresun’un bulunduğu konumu tespit ederek ve bu konumunu yükseltebilmesi için neler yapılması gerektiği yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

Mullen ve Marsden (2015), çalışmalarında şehirler bazında ulaşımı, ekonomik rekabetçiliği ve rekabet konusunu ele alıp incelemiştir. İnceledikleri şehirlerin içe dönük yatırım için rekabet ederken bunu büyük ölçüde mevcut teknik araçlardan ayrı olarak yaptıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Şehirlerin altyapı tekliflerinin kalitesini ve ayırt ediciliğini teşvik ederek içe dönük yatırım için rekabet ederken, aşırı kalabalık, sıkışık veya bakımsız ağların zarar verici ekonomik sonuçları temelinde merkezi hükümetten gelecekteki yatırımlar için rekabet ettiklerini görmüşlerdir.

Yılmaz ve diğerleri (2016), inovasyon indeksi yardımıyla Türkiye’de şehirlerin rekabetçilik analizini gerçekleştirmişlerdir. Toplamda 22 değişkeni baz alarak 26 NUTS düzeyinde şehirlerin rekabetçiliğinin ortaya konulabilmesi için inovasyon indeksini hesaplamışlardır. Yapılan çalışma kapsamında Türkiye’de Düzey-III Bölgeleri için bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları ortaya konulmuş ve ilk sırayı 24.01’lik indeks değeri ile İstanbul’un aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. İstanbul’u sırasıyla Ankara ve Kocaeli ilinin izlediği tespit edilmiştir. İnovasyon indeksinde son 3 sırada ise Ağrı, Bitlis ve Muş’un yer aldığı görülmüştür.

Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu- URAK (2018) da hazırladıkları İllerarası Rekabetçilik Endeksi ile beşeri sermaye, üretim ve ticaret, yenilikçilik ve yaşanabilirlik olmak üzere 4 ana başlık altında Türkiye’de 81 ilin rekabetçilik endeks çalışmasını yayınlamışlardır.

Yine başka bir çalışmada Ergül ve diğerleri (2018), URAK tarafından hazırlanıp yayınlanan endeks değerlerini kullanarak Türkiye’deki 81 ili rekabet gücü endeks değerlerine göre sınıflandırılmaya çalışmışlardır. Yazarlar çalışmalarında farklı kümeleme tekniklerine göre küme farklılığı olan illeri tespit etmiş ve kümeleri bölgesel politikalar açısından değerlendirmişlerdir.

Akman ve Arıcıoğlu (2019), ikincil verilerden yararlanarak Türkiye genelinde seçtikleri 20 ilin rekabet etme sürecinde sahip oldukları sosyal sermaye güçlerine bakmışlardır. Çalışma sonucunda, Türkiye’deki illerin rekabet güçleri açısından değerlendirildiğinde etkin olan unsurun “rekabet ana değişkenleri” olduğu yani şehir rekabetçiliğinde sosyal sermayenin çok etkin bir rolünün olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Zengin ve Sağır (2019), rekabet gücü kapsamında Dünyadaki ve Türkiye’deki şehirleri Ekonomi Forumu (WEF) tarafından yayımlanan 2017 ve 2018 Küresel Rekabetçilik Raporları, Kalkınma Bakanlığı’nın hazırladığı İllerin ve Bölgelerin Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) ve URAK’ın hazırladığı İllerarası Rekabetçilik Endeksi’nin verileri başta olmak üzere alandaki diğer çalışmaları da esas alarak değerlendirmişlerdir.

5. SONUÇ

İşletme biliminde daha çok, yüksek kalitede, düşük maliyette üretim yaparak daha fazla kar elde etmek ve bunu sürdürülebilir kılmak adına firmalar arasında yaşanan yarış ifade eden rekabet olgusu son yıllarda şehirler için de kullanılmaya başlanmıştır. Bölgesel rekabetin öneminin gittikçe artması ve bölgelerin giderek farklı alanlarda uzmanlık kazanmaları yoluyla küresel ekonominin lokomotif haline gelmeleri bu durumun arkasında yatan temel nedenlerden biridir. Ekonomik kalkınmayı sağlamada ve rekabet gücü kazanılmasında bölgeler ve şehirler sahip oldukları kaynaklar ve özellikleri ile ön plana çıkmaktadırlar. Bir sistem anlayışı içinde ülkelerin

kendilerini oluşturan şehirlerin toplamı olduğu düşünülürken, rekabet eden ülkeler kadar şehirlerin de birbirleriyle rekabet içerisinde olduğu kabul edilmektedir. Şehirlerin katma değer yaratan üretim alanları olarak görülmeleriyle beraber ülkeler, rekabet üstünlüğü elde etme yarışına artık hızla büyüyen şehirleriyle dâhil olmaktadır.

Bu çalışma da şehirlerin birbirleriyle rekabet içerisinde oldukları görüşüne dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında şehir rekabetçiliğinin ne anlam ifade ettiği, şehirlerin rekabet yarışında ön sıralarda yer alabilmeleri için kendilerine rekabet üstünlüğü kazandıracak faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi, belirlenen faktörlerle ilgili stratejilerin oluşturulması ve yatırımların hangi alanlara yapılması gerektiği sorularının cevaplarına yer verilmiştir. Şehir rekabetçiliği kazanılmasında birbiriyle ilişkili çok sayıda faktör doğrudan veya dolaylı olarak rol oynamaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde her bir araştırmacının farklı faktörler üzerinde yoğunlaştıkları görülmüştür. Yapılan literatür taraması sonucunda bu çalışmada, şehir rekabetçiliğinin dayanağını oluşturan faktörlerin; coğrafi, teknolojik, ulaşım, sağlık, turizm altyapısı, beşerî sermaye, inovasyon, yaşam kalitesi, kurumlar ve ağısal iş birlikleri, KOBİ'ler, araştırma-geliştirme, yatırımlar ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları, kümelenmeler, hükümetin ve yerel yönetimlerin etkisi ve markalaşma olduğu tespit edilmiştir.

Rekabetin değişen yüzü ile birlikte şehirlerin sürdürülebilir bir rekabet üstünlüğü elde etmeleri değişen koşullara uyum sağlamalarıyla mümkündür. Rekabet yarışında böyle bir üstünlüğün elde edilmesi için kaynakların etkin kullanımı, sahip olunan rekabetçiliğin dayanağını oluşturan faktörlerin yani var olan potansiyelin farkına varılıp uygulamaya aktarılması ve bu doğrultuda eylem planlarının oluşturulması gerekmektedir. Her şehrin kendine özgü kaynakları, yetenekleri, gereksinimleri nedeniyle yapısına en uygun, potansiyelini açığa çıkartacak stratejileri üretip rekabet gücünü artırması önem taşımaktadır. Çünkü şehirler yatırımcılar için en cazip koşulları sağlamak, nitelikli ve yetenekli işgücünü, turizmi, teşvikleri kendisine çekmek, küresel teknolojiye, eğitime, altyapıya, inovasyona önem vermek ve farklılaşmak şeklinde birbirleriyle rekabet ederler. Dolayısıyla, Hakkari'nin Bursa ile sanayi açısından veya Antalya ile turizm açısından rekabet etmesi mümkün değildir. Çünkü Bursa'ya yatırım yapacaklar ile Antalya'ya giden turistlerin Hakkari'ye çekilmesi söz konusu değildir. Bu durumda Hakkari'nin rekabet gücünün dayanağını oluşturan faktörler temelinde sahip olduğu kaynakları diğer şehirlere göre en etkin şekilde kullanması gerekecektir. Dolayısıyla, şehirler çabalarını uygun alanlara yoğunlaştırmalı ve en çok önem verdikleri sonuçlara öncelik vermek suretiyle doğru stratejiler uygulayarak etkin ve verimli bir şekilde sahip oldukları kıt kaynaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullanmalıdır. Şehirler güçlerini bütün alanlarda en iyisi olmak için değil, sahip oldukları kaynakları en verimli şekilde kullanarak kendi rekabet gücü alanlarını tanımlamada kullanmalıdır. Bu sayede şehirler rekabet edebilirliklerini artırmak suretiyle yoksulluğu minimize edebilir, istihdamı artırabilir ve toplumun refah düzeyini yükseltebilirler. Ne var ki sürdürülebilir bir başarı yakalamak isteyen şehirler öğrenen organizasyonlar gibi sürekli öğrenmeye açık olmalı, bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilmeli ve yeni bilgiler yaratabilen yaratıcı ve yenilikçi şehirlere dönüşebilmelidir. Şehirler rekabetçilik yarışında rakipleriyle aralarındaki farkı korumaya dikkat etmelidir. Çünkü zaman içerisinde bazı şehirler eksikliklerini tamamlayıp kendilerini geliştirerek ticari ve teknolojik gelişmelerin merkezi olma özelliği kazanırlarken, başka bir şehir güçlü bir ekonomiye sahip, refah yarışında ön planda iken kaybetmeye başlayabilir. Özellikle son yirmi yıllık dönemde birçok şehrin kaderinin değiştiğini görmek mümkündür.

KAYNAKÇA

Ak, D. (2013). Kentler arası rekabette İzmir'in yeri. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-43. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/56723>.

- Akman, A.Z. ve Arıcıoğlu, M.A. (2019). Şehirlerin rekabetinde sosyal sermayenin önemi üzerine bir araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(36), 19-33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/745863>.
- Albayrak, A. N. ve Erkut, G. (2010). Türkiye’de bölgesel rekabet gücü analizi. *MEGARON*, 5(3), 137-148. Erişim adresi: https://jagjournalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_5_3_137_148.pdf
- Alkin, K., Bulu, M. ve Kaya, H. (2007). İller arası rekabet endeksi: Türkiye’deki illerin rekabetçilik seviyelerinin göreceli olarak ölçülebilmesi için bir yaklaşım. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 221-235. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/232273782_Ilerarasi_Rekabetcilik_Endeksi_Turkiye'deki_Illerin_Rekabetcilik_Seviyelerinin_Goreceli_Olarak_Olculebilmesi_Icin_Bir_Yaklasim.
- Balkyte, A. ve Tvaronavičiene, M. (2010). Perception of competitiveness in the context of sustainable development: facets of “sustainable competitiveness. *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 341-365. doi: 10.3846/jbem.2010.17.
- Barca, M. ve Döven, M.S. (2007). Şehir rekabeti için cevaplanması gereken temel sorular. *Yerel Siyaset*, 2(22), 55-59.
- Barca, M., Coşkun, R., ve Altunışık, R. (2002). Explaining performance differences among turkish cities: a tale of five cities. Small Business and Entrepreneurship Development Conference, The University Of Nottingham, UK.
- Barca, M., Karadal H. ve Hızıroğlu, M. (2013). Aksaray ilinin rekabeti için kalkınma modeli, *Aksaray İli Rekabet Gücü Analizi ve Gelişim Stratejileri* içinde (s.18-28). Aksaray: Yeni Aksaray Basın Yayın.
- Başaran, İ. (2008). Kent ve yerel yönetim, İstanbul: Okutan Yayınları.
- Bedir, A. (2012). Uluslararası rekabet gücü kavramsal çerçevesinde Türkiye imalat sanayii sektörlerinin rekabet etme biçimleri ve uygun politika önerisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 14(1), 171-212. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziuiibfd/issue/28317/300922>.
- Begg, I. (1999). Cities and competitiveness, *Urban Studies*, 36(5-6), 795-809. doi:10.1080/0042098993222.
- Begg, I. (2002). Urban competitiveness: policies for dynamic cities. Bristol: Policy Press.
- Bronisz, U., Heijman, W. ve Miszczuk, A. (2008). Regional competitiveness in Poland: creating an index. *Jahrbuch für Regionalwissenschaft* (2008), 28, 133-143. doi:10.1007/s10037-008-0026-y.
- Bruneckiene, J., Cincikaite, R. ve Kilijoniene, A. (2012). The specifics of measurement the urban competitiveness at the national and international level. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 23(3), 256-270. doi:10.5755/j01.ee.23.3.1272.
- Budd, L. ve Hirmis, A. (2004). Conceptual framework for regional competitiveness. *Regional Studies*, 38(9), 1015-1028. doi:10.1080/0034340042000292610.
- Camagni, R. (2002). On the concept of territorial competitiveness: sound or misleading?. *Urban Studies*, 39, 2395-2411. doi:10.1080/0042098022000027022.

- Cuadrado-Roura, J.R. ve Rubalcaba-Bermejo, L. (1998). Specialization and competition amongst european cities: a new approach through fair and exhibition activities. *Regional Studies*, 32(2), 133-147. doi:10.1080/00343409850123026.
- Coşkun, R. ve Geyik, M. (2002). *Türkiye'nin rekabet gücünün değerlendirilmesinde bir yöntem önerisi: Tows Matrisi*. II.Orta Anadolu Kongresi, Niğde Üniversitesi.
- Çan, M.F. ve T.C. Fırat Kalkınma Ajansı, (2011). Kentleşme, sanayileşme ve kalkınma etkileşimi. Erişim adresi: <http://www.fka.org.tr/SayfaDownload/Kentle%C5%9Fme%20Sempozyum%20Bildiri%20Metni%20-%20M.%20Fatih%20%C3%87AN.pdf>.
- Darıcı, B. (2007). Yerel kalkınma'da küresel yaklaşımlar ve Türkiye'nin konumu. *Selçuk Üniversitesi İİBF Dergisi, Yerel Ekonomiler Özel sayısı*, 215-221. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10225/125741>.
- Deas, I. ve Giordano, B. (2001). Conceptualising and measuring urban competitiveness in major English cities: an exploratory approach. *Environment and Planning A 2001*, 33,1411-1429. doi:10.1068/a33142.
- Docherty, I., Gulliver, S. ve Drake, P. (2004). Exploring the potential benefits of city collaboration. *Regional Studies*, 38(4), 445-456. doi:10.1080/03434002000213950.
- Dollar, D., Wang, S., Xu, L.C. ve Shi, A. (2004). *Improving city competitiveness through the investment climate: ranking 23 Chinese cities*. Chinese: The Finance and Economics Publishing House.
- Döven, M.S. (2011). *Şehir rekabetçiliği üzerine bir araştırma: Türkiye örneği*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Sakarya.
- Dubarle, P. (2003). *Competitiveness in metropolitan regions*. OECD Seminar on Policy Challenges in Metropolitan Regions, Busan.
- Dunning, J. H. (1992). The competitive advantage of countries and the activities of transnational corporations. *Transnational Corporations*, 1(1), 135-168. doi:10.1108/03068290010336919.
- Ergül, B., Yavuz, A.A. ve Yavuz, H.S. (2018). Türkiye'de illerin rekabetçilik düzeyine göre sınıflandırılması. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 4(2), 623-639. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/611992>.
- Eroğlu, O. (2013). *Kent rekabetçiliğinde kümelenme stratejisinin olumlu etkisi ve kümelerin kent rekabetçiliği algısı: kent rekabetçiliği ve Diyarbakır Mermer Kümesi Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Eroğlu, O. ve Yalçın, A. (2014). Yeni bir rekabet formu olan kent rekabetçiliğine yönelik literatür taraması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 19-42. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ckuiibfd/issue/32902/365500>.
- Gordon, I. (2002). The competitiveness of cities: why it matters in the 21st century and how we can measure it?. *Cahiers De Laurif N°135, De L'institut D'aménagement Et D'urbanisme De La Région D'ile-De-France*, 33-41.
- Greene, F.J., Tracey, P. ve Cowling, M. (2007). Recasting the city into city-regions: place promotion, competitiveness benchmarking and the quest for urban supremacy. *Growth and Change*, 38(1), 1-22. doi:10.1111/j.1468-2257.2007.00350.x.

-
- Grosveld, H. (2002). *The leading cities of the world and their competitive advantages, the perception of 'citymakers*, PhD thesis. Amsterdam Business School Research Institute (ABS-RI), 236 p.
- Hu, R., Blakely, E.J. ve Zhou, Y. (2013). Benchmarking the competitiveness of Australian global cities: Sydney and Melbourne in the global context. *Urban Policy and Research*, 31(4), 435-452. doi:10.1080/08111146.2013.832667.
- Huggins, R. (2003). Creating a UK competitiveness index: regional and local benchmarking. *Regional Studies*, 37(1), 89-96. doi:10.1080/0034340022000033420.
- Huovari, J., Kangasharju, A. ve Alanen, A. (2001). *Constructing an index for regional competitiveness*. Helsinki: Pellervo Economic Research Institute Working Papers, No:44.
- İlkay, M.S., Özdevecioğlu, M., Bilgili, F., Canıyılmaz, E., Gözbaşı, O. Aslan, A. ve Delice, G. (2014). *Kayseri ve Sivas illerinde öne çıkan sektörler için rekabet gücü analizi*. Orta Anadolu Kalkınma Ajansı Yayını, Erişim adresi: www.oran.org.tr
- İpek, S. ve Öksüz, M. (2015). Giresun ilinin kentsel rekabet gücünün DOKA kapsamında incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2), 635-649. doi:10.18657/yecbu.18931.
- Ketels, C. H. M. (2006). Michael Porter's competitiveness framework—recent learnings and new research priorities. *J Ind Compet Trade*, 6, 115–136. doi:10.1007/s10842-006-9474-7.
- Kitson, M., Martin, R. ve Tyler, P. (2004). The regional competitiveness: an elusive yet key concept?. *Regional Studies*, 38(9), 991-999. doi:10.1080/0034340042000320816.
- Klaus, P. (2004). Urban settings in the competition among cities. *Theomai Journal Society, Nature and Development Studies*, 9.
- Kresl P. (1995). *The determinants of urban competition:a survey*, P. Kresl and G. Gappert (Eds) in North American Cities and the Global Economy: Challenges and Opportunities. London:Sage.
- Krugman, P.R. (1994). Competitiveness: does it matter?. *Fortune*, 129(5), 109–115. Erişim adresi: https://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/1994/03/07/79041/index.htm.
- Lever W.F. ve Turok, I. (1999). Competitive cities: introduction to the review. *Urban Studies*, 36/1999, (5-6), 791-793. doi:10.1080/0042098993213.
- Lukovics, M. (2006). A possible method of measuring the competitiveness of Hungarian counties. *Gazdâlkodâs (Special Edition)*, 17, 54-62. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/260553798_A_Possible_Method_of_Measuring_the_Competitiveness_of_Hungarian_Counties.
- Macleod, G. ve Goodwin, M. (1999). Space, scale and state strategy: rethinking urban and regional governance. *Progress in Human Geography*, 23(4), 503-527. doi:10.1191/030913299669861026.
- Markey, S., Halseth, G. ve Manson, D. (2006). The struggle to compete: from comparative to competitive advantage in Northern British Columbia. *International Planning Studies*, 11(1),19-39. doi:10.1080/13563470600935016.
- Martin R. ve Tyler P. (2003). Regional competitiveness: an elusive concept. paper presented at the regional studies conference. *Reinventing the Region in the Global Economy*, University of Pisa, Italy.
-

Martin, R.L. (2005). A study on the factors of regional competitiveness: a draft final report for the european commission directorate-general regional policy. Erişim adresi: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/3cr/competitiveness.pdf.

NCC- National Competitiveness Council, (2009). Our cities: Drivers of National Competitiveness. Forfas, Ireland.

Parkinson, M., Hutchins, M., Simmie, J., Clark, G. ve Verdonk, H. (2003). *Competitive European cities: where do the core cities stand?*, Final Report To Core Cities Working Group, European Institute for Urban Affairs.

Porter, M.E. (2008). Rekabet stratejileri, sektör ve rakip analizi teknikleri, Çev.Gülen Ulubilgen, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Porter, M.E. (2010). Rekabet üzerine, Çev.Kıvanç Tanrıyar, İstanbul: Optimist Yayıncılık.

Rondinelli, D.A., Johnson, J.H. ve Kasarda, J.D. (1998). The changing forces of urban economic development: globalization and city competitiveness. *Cityscape: A Journal of Policy Development and Research*, 3(3), 71-105. doi:10.2139/ssrn.156912.

Serrano, F. A. (2003). *City competitiveness and attractiveness: a new approach to evaluate economic development in mexican cities*, (PhD thesis). University of Glasgow, Law, Business and Social Sciences, Department of Urban Studies.

Shen, J. (2004). Urban competitiveness and urban governance in the globalizing world. *Asian Geographer*, 23(1-2), 19-36. doi:10.1080/10225706.2004.9684110.

So, M.-S. ve Shen, J. (2004). Measuring urban competitiveness in China. *Asian Geographer*, 23(1-2), 71-91. doi:10.1504/IJSD.2016.10001424.

T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2014). *Bölgesel gelişme ulusal stratejisi 2014-2023*. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.

The Economist Intelligence Unit- EIU, (2013). HotSpots 2025 benchmarking the future competitiveness of cities.

Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu- URAK (2018). İllerarası rekabetçilik endeksi. Erişim adresi: http://www.urak.org/wp-content/uploads/2019/05/URAK_%C4%B0RE_2018-2.pdf.

Yılmaz, Y.K., Yılmaz, M., Yiğitbaşı, M.E. ve Çoban, O. (2016). İnovasyon indeksi yardımıyla Türkiye’de illerin rekabetçilik analizi: Düzey-III örneği. *Sosyoekonomi*, 24(30), 71-90. doi: 10.17233/se.2016.10.004.

Zengin, E.Ç. ve Sağır, H. (2019). Rekabet gücü kapsamında dünyadaki ve Türkiye’deki kentlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 867-889. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/863337>.

Zeren, H. E. (2012). Kent markalaşması sürecinde iç girişimcilik faktörü. *KSÜ İİBF Dergisi*, 2(1), 95-104. Erişim adresi: <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/download/article-file/107643>.

SUMMARY

Competition, as an integral part of human life, is one of the concepts that are constantly up-to-date. Competition is everywhere, from individuals to organizations and countries that try to meet the needs of society. With the desire to be better, the most successful and different, competition in the form of mutual competition is of great importance in relations at the level of individuals, groups, companies, regions and countries. With globalization, which is one of the concepts that left its mark on the 21st century, the concept of competitiveness gained more importance, and changing needs, lifestyle, technology, the environment forced companies and regions and cities to compete in an environment that requires more innovation. Firms, industries or countries have had to compete not to lose their current status, keep them in their hands and create value, beyond increasing their welfare.

Porter argues that the way to achieve sustainable competitiveness in the global economy is through increasing locality, where distant competitors can no longer respond. The importance of localization is increasing day by day and localization tendencies are getting stronger. The role of nations, regions and cities is increasing as the basis of competition is increasingly shifting to the creation and effective use of knowledge. At this point, contradictory views have emerged regarding the implementation of the competition between companies in the country, region and other settlements. While some academics and researchers claim that competition occurs only at the level of firms, some oppose this view and argue that competition can also occur at the level of geographical units and that cities are also in competition. Krugman (1994) is one of the most effective advocates that competitiveness has no geographical dimension. According to him, the competitiveness of countries does not mean anything other than the sum of the competitiveness of companies. The competition between countries does not go beyond competition between companies operating in those countries. Porter (1990), on the other hand, opposes this view and argues that there is competition between countries, that this competition is a reflection of policy interventions and that it differs from competition between firms. The view that is widespread and dominant in discussions today is that cities are now in competition, and competition between cities is increasing every year. Economic globalization creates opportunities for cities to participate in global economic activities, thus strengthening the role of cities. This study was inspired by the view that cities compete and will.

In the globalizing world, it is no longer states but regions and cities that compete. Cities around the world have become less concerned about national competitiveness rankings and are focused on improving their position in a world league city-related ranking. Almost every major city in the world has started to work to develop strategies in order to provide a higher quality of life for its residents and to gain competitive advantage by revealing their differences.

Within the scope of this study, city competitiveness, which is within the area of interest of economics, public administration, city and regional planning departments in terms of regional development, has been examined from the perspective of business science. Cities have been thought as rival companies struggling to survive, and analyzed theoretically within the framework of this logic. The meaning of the concept of competition for cities whose competitiveness is determined with the help of various indexes and how competitiveness is realized are discussed in this study. The fact that a comprehensive qualitative study on city competitiveness has not been encountered, especially in the local literature, reveals the importance of this study. It is thought that discussing the concept theoretically in detail will guide empirical studies and will be a good reference source for them.